

جدال نفتی در فکه

کسی فکر نمی کرد که انتشار خبری در مورد یک چاه نفت بتواند ۲ درصد به قیمت جهانی نفت بیفزاید، آن هم در شرایطی که برای دوره‌های قیمت نفت تا حدودی تثبیت شده بود و حتی سیر نزولی را هم طی می کرد، اما انتشار خبری مبنی بر تصرف چاه شماره چهار فکه در مرز دو کشور عراق و ایران موجب شد تا ۵۰ سنت به بهای جهانی نفت افزوده شود.

منابع عراقی برای اولین بار خبر دادند که ۱۱ نیروی نظامی ایرانی با ورود به خاک عراق، پرچم ایران را بر فراز چاه شماره چهار در منطقه‌ای که آنها میسنان می خوانندش و ما فکه نصب کرده‌اند. خبری که به سرعت در رسانه‌های جهانی بازتاب داشت و علی‌الافتاح معاون وزیر کشور عراق برای بار اول آن را رسانه‌ای کرد.

اما واکنش مقامات ایرانی، رفتاری دیپلماتیک بود، به گونه‌ای که سخنگوی وزارت خارجه کشورمان ضمن رد کردن استفاده از واژه‌ی تجاوز که دیپلمات‌های عراقی از آن استفاده کرده بودند، گفت: «استفاده از چنین عبارات و الفاظی صرفاً با هدف برهم زدن روابط خوب دو کشور صورت می‌گیرد و منشاء بیرونی دارد. کسانی که از برهم خوردن روابط دو کشور خرسند می‌شوند، اقدام به ترند تبلیغاتی و استفاده از الفاظ و عبارات تداعی کننده اختلاف میان دو کشور است.» دو کشور دور از جنجال‌هایی که از بیرون قصد تشدید اختلافات را داشتند پای میزهای مذاکره نشستند و جریان‌هایی که می‌رفت تا ابعاد گسترده‌تری پیدا کند را تا حدودی حل و فصل کردند.

چاه نفت شماره ۴ فکه در یک میدان نفتی مشترک قرار دارد که ذخیره‌ی نفت در جای آن ۲/۴ میلیارد بشکه نفت است، چیزی که می‌تواند انگیزه‌های زیادی برای تصرف این چاه برای دو کشور داشته باشد. چاه شماره ۴ حدود ۵۰۰ متر با خط مرزی ایران و یک کیلومتر با خط مرزی عراق فاصله دارد و در یک محدوده‌ی مشترک واقع شده است.

شاید خبری که خبرگزاری یونایتد پرس منتشر کرد باعث شود تا ابعاد پشت پرده این تحرکات آشکارتر شود، این خبرگزاری مدعی شده که اقدام ایران با هدف واکنش به تصمیم عراق مبنی بر افزایش ظرفیت تولید نفت است.

اما با نگاهی به پیشینه‌ی اشغال عراق نشان می‌دهد که آمریکا با این ذهنیت که ۵ سال پس از سقوط دولت صدام قادر است تا تولید نفت عراق را به ۶ میلیون بشکه در روز برساند که تا امروز محقق نشده است و هم اکنون که ۶ سال از اشغال عراق می‌گذرد میزان تولید نفت در عراق برابر با دوره‌ی قبل از اشغال است تا به این ترتیب رویای آمریکایی مبنی بر تولید ۱۰ میلیون بشکه نفت در روز در عراق که محقق نشود هیچ، به همان میانگین ۶ میلیون بشکه هم نرسد.

مخازن نفتی و گازی مشترک ایران با کشورهای همسایه

بهروز اسرافیلی دیزجی

ساختمانی و پیوستگی مخزنی) این میداین اطلاعی در دسترس نیست.

۱۰ میدان باقی مانده آبی با کشورهای همسایه خلیج فارس مشترک هستند. میدان گازی آرش تنها میدان مشترک ایران با کشور کویت در آبهای خلیج فارس است. به نظر می‌رسد که ادامه این میدان در آبهای کویت با میدان "دورا" در ارتباط باشد.

میداین نفتی اسفندیار، فروزان، فرزاد (A) و فرزاد (B) با کشور عربستان مشترک می‌باشد. میدان نفتی اسفندیار در آبهای عربستان به میدان "لولو" تبدیل می‌گردد. بخش عربستانی میدان فروزان نیز در این کشور با نام میدان "مرجان" شناخته می‌شود. میداین فرزاد (A) و (B) گاهی با نامهای میداین فارسی (A) و (B) نیز از آنها یاد می‌شود. بخش خارجی میدان فرزاد (A) در عربستان با

نام میدان "حصه" شهرت یافته است. تاکنون مخزن مشترکی بین ایران و بحرین در آبهای خلیج فارس کشف و گزارش نشده است. میدان گازی فوق عظیم پارس جنوبی که در ادامه به میدان شمال تبدیل میشود با کشور قطر مشترک می‌باشد. این میدان بزرگترین و مهمترین میداین اشتراکی ایران و دنیا است.

میداین نفتی بلال، رشادت ایران و خلیج قطر بسیار

نزدیک به خط مرزی میباید ولی از ادامه ساختارهای این مخازن در کشور مقابل اطلاع معتبری در دسترس نیست.

مخازن سلمان، فرزام، نصرت از مخازن مشترک ایران با امارات متحده عربی است که این میداین در کشور همسایه به ترتیب با نامهای "ابولخوش"، "فلاح" و "فاتح" شناخته شده‌اند. امکان مشترک بودن مخازن دنا، اسفند، مبارک و صالح جنوبی با این کشور نیز

غنی بودن حوضه زاگرس از ساختارهای حاوی هیدروکربور در منطقه خاورمیانه موجب شده است که تعدادی از مخازن نفتی و گازی این منطقه به طور مشترک در بین کشورها واقع گردد. این مخازن به لحاظ زمین شناسی یکپارچه بوده ولی از لحاظ مالکیت اشتراکی است. رقابت بین کشورهای همسایه موجب شده است که این مخازن مرزی نسبت به مخازن درون کشور در اولویت بهره برداری قرار گیرد. علاوه بر این بزرگترین مخازن گازی و نفتی ایران در مرزهای سیاسی واقع شده‌اند. لذا شناخت بیشتر از این مخازن موجب بهره برداری بهتری از آنها خواهد شد.

مخازن هیدروکربوری مشترک

کشور ما با کشورهای همسایه یعنی عراق، کویت، عربستان، قطر،

امارات و عمان دارای مخازن اشتراکی است. حداقل ۱۵ مخزن در این ارتباط وجود دارند. این در حالی است که امکان مشترک بودن تعدادی دیگر از مخازن در حاله ای از ابهام واقع شده است. مخازن مشترک خشکی ایران با کشور عراق می‌باشد. در طول مرز مشترک ایران و عراق ۵ مخزن نفتی نفت شهر (سابقاً نفت

شاه، دهلران، پایدار غرب، آزادگان و یادآوران (سابقاً حسینیه-کوشک) وجود دارد. هم اکنون میداین دهلران، پایدار غرب و نفت شهر در حال تولید بوده و دو میدان یادآوران و آزادگان نیز در مراحل مختلف توسعه قرار دارند. ادامه میدان نفت شهر در عراق با نام میدان "نفت خانه" معروف است. میداین آزادگان و یادآوران به ترتیب در مجاورت میداین "مجنون" و "سنباد" عراق واقع شده‌اند ولی در مورد ارتباط

خوانده می شد، یکی از میادینی است که توسط شرکت نفت پان آمریکا در سال ۱۹۶۶ در آبهای فلات قاره ایران کشف شد. این میدان ۲۳۰۹ میلیون بشکه نفت خام درجا دارد.

۹) میادین گازی فرزاد A و B

این میادین از میادین کوچک گازی ایرانی در نزدیکی هم (جزیره فارسی) بلوک اکتشافی فارسی هستند. در میدان گازی فرزاد B تا کنون دو چاه تولیدی حفر شده است. میدان گازی فرزاد B با ذخیره در جای حدود ۱۲/۵ تریلیون فوت مکعب گاز طبیعی دارد. بخش بسیار ناچیزی از ساختمان فرزاد A - حصه در قسمت ایرانی می باشد. در حالی که بخش اعظم ساختمان فرزاد B در آبهای ایران واقع شده است.

۱۰) میدان گازی/نفتی پارس جنوبی

بزرگترین ساختمان حاوی گاز در دنیا یعنی میادین پارس جنوبی - شمال قطر در بین ایران و قطر مشترک هستند. مهم ترین میدان گازی دریایی کشور دارای ۱۳۱۳۰ میلیارد متر مکعب گاز درجا است. هم اکنون ۲۸ تریلیون متر مکعب گاز درجا در کشور وجود دارد که نزدیک به ۵۰ درصد از ذخایر گازی کشور (۸ درصد کل مخازن گازی دنیا) تنها در میدان پارس جنوبی قرار دارد. این میدان همچنین دارای میعانات گازی در جای معادل ۱۸ هزار میلیون بشکه است.

۱۱) میدان نفتی/گازی سلمان

میدان سلمان (ساسان سابق) در سال ۱۳۴۴ (۱۹۶۵) در خلیج فارس و منطقه لاوان کشف شد. ذخیره نفت خام میدان سلمان ۴۰۷۳ میلیون بشکه و گاز ۱۸۳/۵ میلیون متر مکعب گاز درجا است. این میدان نخستین میدانی است که به وسیله شرکت نفت لاوان (LAPCO) در آب های فلات قاره ایران کشف شد و با میدان نفتی ابوالبحسب ابوظبی مشترک است.

۱۲) میدان نفتی فرزام

میدان فرزام بخش بسیار کوچکی از میدان فلاح امارات متحده عربی است که در آبهای ایران (ناحیه سیری) واقع شده است.

۱۳) میدان نفتی نصرت

میدان نصرت در سال ۱۳۴۰ در ناحیه سیری کشف شد. مقدار نفت در جای این میدان ۱۸۸ میلیون بشکه می باشد.

۱۴) میدان گازی هنگام

تنها میدان مشترک ایران با کشور عمان میدان هنگام است. این میدان در سال ۱۳۵۴ کشف گردید. گاز درجایی برابر با حجم ۲۲/۴ میلیارد متر مکعب در این میدان وجود دارد.

دهلران تا سال ۱۳۷۰ حدود ۱۲ میلیون بشکه نفت برداشت شده است.

۳) میدان نفتی پایدار غربی

این میدان در سال ۱۳۵۹ کشف شد. نفت میدان پایدار غرب از نوع سنگین است و فشار طبیعی مخازن به تنهایی پاسخگوی استمرار تولید نفت نیست. از این رو وجود تلمبه های نفت بر سر چاه ها ضروری است.

۴) میدان آزادگان (آزادگان شمالی و جنوبی)

میدان عظیم نفتی آزادگان یکی از بزرگترین میدان نفتی ایران و جهان است که در سال ۱۳۷۶ کشف شده است. در ۸۰ کیلومتری غرب اهواز در منطقه دشت آزادگان واقع است. میدان نفتی آزادگان به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم می شود (البته به نظر شرکت گاز بروم نفت میدان آزادگان یک میدان واحد است). میدان نفتی آزادگان شمالی در ۱۲۰ کیلومتری غرب اهواز، منطقه مرزی بین ایران و عراق واقع شده است. این میدان در حدود ۵۰۰۸ میلیون بشکه نفت دارد.

۵) میدان نفتی یادآوران (یا مخازن حسینیه/کوشک سابق)

میدان یادآوران از ترکیب دو میدان یا تاقدیس حسینیه و کوشک تشکیل شده است. تاقدیس حسینیه در ناحیه دزفول شمالی در مجاورت و به موازات خط مرزی و مشترک بین ایران و عراق و چاه حسینیه به فاصله ۲۱ کیلومتری شمال غربی چاه دارخوین ۲ و حدود ۴۳/۵ کیلومتری شمال غرب چاه خرمشهر ۱ و حدود ۳۰ کیلومتری جنوب چاه کوشک ۱ واقع شده است.

در سال ۸۱ میدان نفتی حسینیه با ۱/۵ میلیارد بشکه ذخایر تثبیت شد و با ادامه اکتشاف مشخص شد که فاصله بین دو میدان نفتی کوشک و حسینیه نیز مخزن نفت است. بنابراین میادین کوشک و حسینیه فاصله ای است که ظاهراً محل مخزن جدید است. مجموع میادین کوشک و حسینیه و حد فاصل تازه کشف شده بین این دو میدان به نام "یادآوران" تغییر نام داد.

۶) میدان گازی/نفتی آرش

این میدان مشترک در بین ایران و کویت در سال ۱۳۷۹ کشف شد. میدان نفتی و گازی آرش با نفت خام درجای اولیه ۴۵۷ میلیون بشکه در سازند گدوان و گاز درجای اولیه ۲۲/۵ میلیارد متر مکعب و ۸۳/۶ میلیون بشکه میعانات گازی در سازند فهلیان است. به نظر می رسد بخشهایی از این میدان در آبهای عربستان مشترک است.

۷) میدان نفتی اسفندیار

میدان یادشده در سال ۱۳۴۵ در تاقدیس اسفندیار کشف شد. میدان اسفندیار مشترک با عربستان دارای ۵۳۲ میلیون بشکه نفت خام درجا است.

۸) میدان فروزان

میدان نفتی فروزان که قبل از انقلاب به نام فریدون

وجود دارد. بزرگترین میدان گازی مشترک دنیا (پارس جنوبی - شمال قطر) در بخش قطری ۲۰ سال زودتر از بخش ایرانی اکتشاف و به بهره برداری رسیده است. همچنین در حال حاضر امارات متحد عربی از میدان مشترک سلمان و عربستان از میدان مشترک فروزان بیش از دو برابر ایران برداشت می کنند. از سوی دیگر، برداشت یک جانبه از میدان های مشترک، افت فشار را در بخش بهره برداری شده کاهش و در نتیجه، منابع نفت و گاز را به سوی دیگر سوق می دهد. ضمن این که این پدیده (مهاجرت) سبب می شود کشوری که در حال بهره برداری یک جانبه است، از سهم بیشتری بهره مند شود. جبران انرژی از دست رفته نیز، هزینه های مضاعفی را در زمینه اعمال روشهای افزایش مجدد تولید از جمله تزریق آب، گاز، فرآوری مصنوعی و ... در پی خواهد داشت. اینها همه اهمیت شناخت، مطالعه و توسعه میادین مرزی را نشان می دهد.

شرح مختصری در مورد مخازن مشترک

۱) میدان نفتی نفت شهر

میدان نفتی نفت شهر در فاصله ۱۰۰ کیلومتر شمال غربی ایلام و ۲۳۰ کیلومتری جنوب غربی کرمانشاه واقع است. این میدان در سال ۱۹۲۳ در تاقدیس نفت شهر کشف گردید. میدان نفت خانه بخش عراقی میدان نفت شهر، در سال ۱۹۲۷ توسط شرکت نفت انگلیسی و عراق کشف کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به "میدان نفتی نفت شهر" تغییر نام یافت. تنها میدان نفتی در حال تولید استان کرمانشاه دارای ۶۹۲ میلیون بشکه نفت و کلاهم گازی است.

۲) میدان نفتی دهلران

میدان دهلران در سال ۱۳۵۱ کشف شد. میزان نفت خام درجای اولیه این میدان ۴۲۱۲ میلیون بشکه است که ۶۳۵ میلیون آن را میتوان برداشت کرد. همچنین این میدان دارای کلاهم گازی می باشد. در طول جنگ تحمیلی چاههای این میدان به آتش کشیده و تولید از آنها متوقف شد. از میدان نفتی